

Häckfåglar i Svartsjö Dämme 2005

Urpo Könnömäki & Jan Sondell

Våren 2005 var våtmarken nordost om Svartsjö slott åter vattenfylld och mycket inbjudande för våtmarksfåglarna. Sedan växte området gradvis igen under sommaren och hösten. Här redovisas årets revir- och kullräkning. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun", sidan 36. Årets stora sensation var att dammsnäppa genomförde en lyckad häckning i områden. Det var andra gången i Sverige.

Bakgrund

Nordväst om Svartsjö slott och vidare norr-ut längs kanalens på Svartsjövikens västra sida låg en del av åkermarken bara obetydligt över Mälarens vattenyta. Att den gått att odla, åtminstone vissa år, berodde på att det fanns en vall mot sjöstranden och möjlighet att genom pumpning sänka vattennivån i det låglänta området. Den vallen är dock inte helt tät utan år då Mälarens vattenstånd varit högt har det trots pumpningen varit så fuktigt att normalt jordbruk inte gått att bedriva. Då har området istället utnyttjat av olika våtmarksfåglar som rast- och häckplats.

Hösten 2003 genomförde Statens Fastighetsverk en invallning mot åkermarken som avstod ca 15 ha av det fuktigaste området mot Mälaren, helt i linje med ett av MOF framlagt förslag (se Könnömäki & Sondell 2004).

Det nyskapade våtmarksområdet föreslogs få namnet "Svartsjö Dämme" eller i dagligt tal bara Dämnet. Vi kan nu, två år efter restaureringen, konstatera att namnet helt slagit igenom bland ornitologerna.

Bioptopförhållanden 2005

Fåglarna uppskattade i hög grad det nya våtmarksområdet, som inledningsvis hade låg vegetation. Många intressanta fågelarter som annars är mycket ovanliga i kommunen uppenbarade sig. Här kan nämnas rödspov, årta, häckande snatterand, brunand och skedand, simsnäppa och den stora sensationen den häckande dammsnäppan, se omslaget, artikel på sidan 1 och bild på nästa sida.

I en nyanlagd våtmark blir alltid näringsut-

budet stort (Könnömäki & Sondell 2004), åtminstone de första åren. Detta illustrerades tydligt i Dämnet som blev en verklig barnkammarare, där många ungar av grågås, kanadagås, knipa, sothöna och gräsand kunde räknas in i maj – juni.

Vid midsommartid hade vegetationen tagit över sjöytorna i Dämnet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, men de syntes inte. Detta tillstånd rådde också under hösten.

Planer för 2006

Vad som närmast händer i vinter är att vegetationen kommer att slås på isen genom kriminalvårdsanstaltens försorg, så att liknade förhållanden som rådde våren 2005 kommer att skapas också våren 2006.

Under vinterhalvåret har MOF påbörjat bygandet av en plattform på den kulle som används som utsiktspunkt.

Området har inhägnats färdigt under 2005 och betesdjuren kan släppas ut på våren så tidigt som möjligt. Vi kan alltså hoppas på lite lägre vegetation och därmed bättre sikt under 2006. Även om bete etableras kommer troligen en vinterslätter likt den som planeras 2005/06 att vara nödvändig även kommande år.

Häckfåglar 2005

Vid häckfågelinventeringen av Svartsjö Dämme har använts samma metodik som i Svartsjövikens. I tabell 1 redovisas resultatet.

Grågås Sju par med ungar kunde inräknas.

Kanadagås Som mest fem par med ungar kunde ses.

Foto Patrik Engström

Dammsnäppehannen varnar intensivt för ungar

De stannade relativt kort tid i Dämmet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälarens fjärdar.

Gräsand Som mest räknades sex kullar. De växte bra och en stor del av ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta härstammade sannolikt från Svartsjövikens.

Skedand Som mest 5–6 individer höll till vid Dämmet. Ett par lyckades med häckningen. 11 ungar.

Brunand Var osynlig hela tiden utom när den visade sina två ungar.

Snatterand Flera snatteränder höll till vid Dämmet till och från. Ett par lyckades med häckningen. 2 ungar.

Årta Ett par växlade mellan Dämmet och över-silningen.

Kricka Fyra–fem par höll till vid Dämmet. Ingen häckning konstaterades.

Knipa Sex kullar kunde räknas in, säkerligen kom de från häckningar i Svartsjö slottspark.

Sothöna En av de få större våtmarksarter som verkligen häckade i Dämmet med sex par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjövikens kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.

Tofsvipa Uppskattningsvis 7 par etablerade sig i dämmet. Bon och ungar noterades för minst 5 par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Dammsnäppa Den andra säkra häckningen konstaterad i Sverige med tre flygga ungar.

Rödbena Svartsjö Dämme erbjöd en betydligt bättre biotop än egentliga Svartsjövikens. Två par markerade revir. Eventuellt häckningsresultat är okänt.

Enkelbeckasin Svårinventerad! Två par markerade revir.

Mindre strandpipare Två par markerade revir. Ett par med ungar..

Referens

Könnömäki, U. & Sondell, J 2004. Svartsjö Dämme. Fåglar på Mäläröarna 2004 s.19–21.

Tabell 1 Antal par/revir eller maximalt observerade kullar knutna till Svartsjö Dämme.

Inventerade arter	Revir 2004	Kullar 2004	Summa 2004	Revir 2005	Kullar 2005	Summa 2005	Kommentarer 2005
<i>Sjö- och våtmarksfåglar</i>							
Grågås	0	4	4	7	7	7	63 ungar
Kanadagås	0	5	5	2	5	5	Tillfälligt i Dämmet
Gräsand	0	5	5	3	6	6	6 par med ungar
Skedand	1	0	1	2	1	2	11 ungar
Brunand				1	1	1	2 ungar
Snatterand				2	1	2	3 ungar
Årta				1	0	1	Växlade mellan Dämmet och översilningen
Kricka				3	0	3	Ingen häckning noterad
Knipa	0	2	2	0	6	6	Häckning trolig i parken
Sothöna	4	3	4	8	6	8	6 par med ungar
Tofsvipa	5	2	5	7	5	7	5 par med ungar
Dammsnäppa				1	1	1	3 flyga ungar
Rödbena	2	0	2	2	0	2	Parningsceremonier
Enkelbeckasin	?	0	?	2	0	2	
Mindre strandpip	2		2	2	1	2	2 ungar
Fiskmåås	2	0	1	2	1	2	Ett par
Summa	16	21	32	45	41	57	

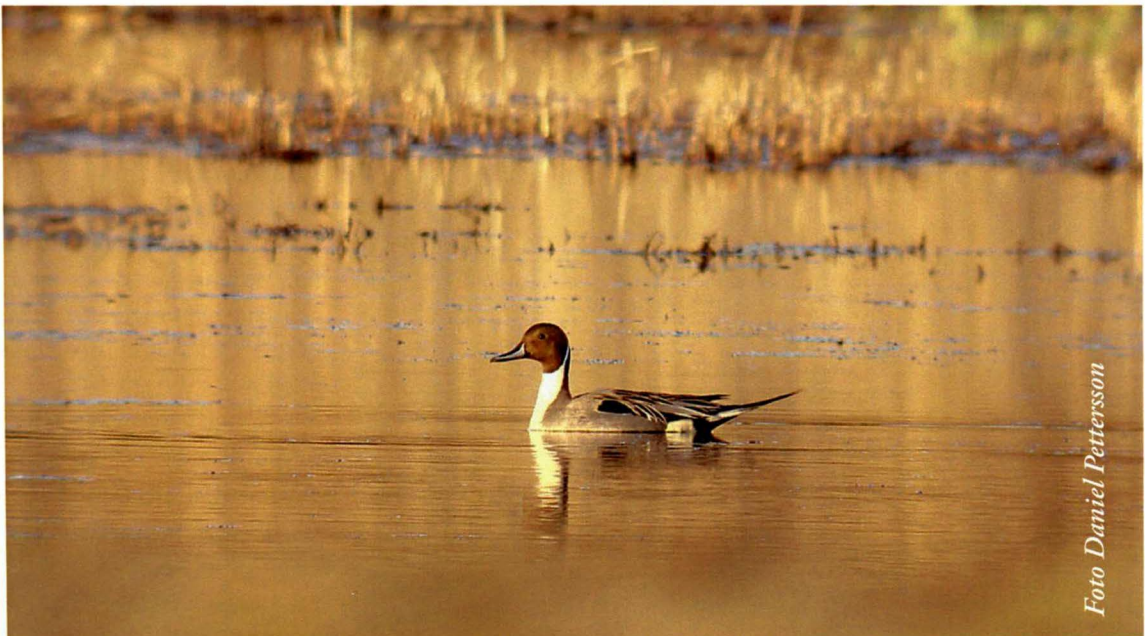

Foto Daniel Petterson

Blir stjärtanden nästa häckfågel i Dämmet?